

**Миронюк
Роман Вікторович,**
професор кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН

Основним і поки що єдиним законодавчим актом, який визначає правові засади діяльності Національної поліції в Україні є Закон України «Про національну поліцію» від 2 липня 2015 року, який з моменту його прийняття та набуття чинності у серпні 2015 року [1] піддавався і піддається аналізу з боку політиків, публіцистів, наукової спільноти, державних службовців та громадськості, і це очевидно, тому, що його норми носять дещо революційний характер і закладають новітні принципи діяльності поліції, зокрема принципи публічності відкритості, надання послуг громадянам, захисту їх прав та інтересів. Попри досить часті спроби аналізу даного Закону, нижче доцільно з'ясувати яким чином його норми співвідносяться з дотриманням принципу законності діяльності поліцейських та захисту ними прав і свобод громадян.

Позитивним зрушенням на шляху цього є інституційне розділення МВС і поліції. Від МВС залишиться виключно центральний апарат у Києві на чолі з політичною особою (міністром). Поліція ж працюватиме окремо як професійний орган, який здійснюватиме поліцейські повноваження. Фактично, це крок до одного з європейських принципів - деполітизація діяльності поліції. Іншим важливим зрушенням є покладення на поліцейських сервісної функції (через поняття «поліцейського інформування» та «поліцейського піклування»). Таким чином вся діяльність поліції полягає у наданні поліцейських послуг (стаття 2 закону), які реалізуються в тому числі через вжиття заходів недопущення вчинення, фіксації та виявлення і розслідування фактів адміністративних та кримінальних правопорушень та злочинів.

Важливим є також унормування різних процедур застосування поліцейських заходів, спецзасобів тощо. Раніше це переважно регулювалося на підзаконному рівні, а зараз це визначено вже на рівні закону, а тому ризик зловживань мінімальний.

Позитивним зрушенням є також відкритість процедури добору на посаду поліцейського, яка до того ж має здійснюватись на конкурсних засадах, що підвищить якість кадрів поліції. Окрім цього нормативно визначено участь представників громадськості у відборі кадрів в НП та проходження атестації кадрів [2]. Загальносвітова практика залучення громадськості до відбору кадрів в поліцію та оцінки результатів діяльності її працівників набула законодавчого регулювання в ст. 51 Закону «Про Національну поліцію», в якій визначено обов'язковість залучення в якості членів поліцейської комісії територіальних органів поліції 2 із 5 представників громадськості, обраних місцевими радами з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет. Основною функцією цих комісій є забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції утворюються постійні поліцейські комісії. Функції громадського контролю за відбором до НП набувають поступово своєї нормативної реалізації у відомчих нормативних актах, зокрема в Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських [3], де в п. 3 зазначено, що до складу атестаційних комісій, які створюються з метою оцінки ділових, професійних, особистих якостей поліцейських, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри мають входити у тому числі представники громадських, правозахисних організацій, громадськості та засобів масової інформації. Слід відзначити активність громадськості в діяльність таких комісій, які наразі активно працюють по відбору на службу в поліцію. Однак залучення представників громадськості до такої діяльності і вплив їх позиції на кінцеве рішення по відборі кадрів до поліції має бути виваженим та виключати особисту завуальовану позицію представника громадськості, адже він має представляти і відстоювати не свої особисті інтереси а інтереси всієї громади, на яку поширюється юрисдикція цієї комісії. Тому нормативно мають бути закріплені підстави обмеження щодо участі громадянина в таких комісіях та підстави і процедура його відводу як члена комісії, що зменшить кількість скарг до апеляційних комісій та адміністративних судів щодо оскарження їх рішень.

Розширення повноважень поліцейського, що відбулося в нормах Закону з іншої сторони може порушувати певні права громадян, зокрема це стосується доступу поліцейських до інформації про громадян. Тепер поліція буде самостійно вести 18 баз даних і матиме доступ до баз даних інших органів влади, яких сьогодні створено більше ніж два десятки. І це право закладено нормою статті 27 «Використання поліцією інформаційних ресурсів», в якій зазначено, що поліція має безпосередній оперативний

доступ до інформації та інформаційних ресурсів інших органів державної влади за обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних». Така законодавча норма є загальною, а тому процедура доступу до такої інформації та робота з нею, у тому числі питання захисту цієї інформації мають бути нормативно закріплені принаймні на підзаконному рівні.

Іншим проблемним питанням щодо межі захисту або порушення прав громадян в діяльності поліції можуть виникнути в порядку реалізації статті 26 Закону яка передбачає, що під час адміністративного затримання поліцейські можуть брати відбитки пальців та інші біометричні дані осіб. Тому знову ж процедура взяття, обробки та зберігання цих даних має бути нормативно урегульованою.

Виникає певне суспільне невдоволення питання ідентифікації поліцейським особи. Відповідно до статті 32 Закону підставою для перевірки документів, що посвідчують особу є наявність у поліцейського достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення. Цим положенням накладається на будь-яку особу неконституційний обов'язок увесь час мати із собою документи. А якщо людина не має документів, поліцейський отримує можливість її затримати і доставити для ідентифікації в підрозділ поліції. Зрештою, попри всю критику стосовно підстав перевірки поліцейським документів у особи, слід розуміти, що такими документами можуть бути паспорт громадянина України і для виїзду за кордон, водійське, службове або інше посвідчення або навіть банківська картка з ідентифікаційними даними про особу (фото, підпис, ППП), які можна без зусиль і затрат перевірити. Крім того обов'язок пред'явлення будь-яких ідентифікаційних документів громадянином на вимогу представника влади в зарубіжних країнах є звичайною практикою в межах норми права.

Дещо слід вказати на ризики порушення права власності. Адже стаття 37 Закону передбачає такий захід, як «обмеження фактичного володіння річчю». Поліцейські отримали право вилучати річ або транспортний засіб, які «можуть бути використані для посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі». При цьому чинний Кримінальний процесуальний кодекс передбачає, що обмеження і вилучення певних речей можливе, тільки якщо йдеться про злочин. Кодекс про адміністративні правопорушення також надає можливість вилучати речі і документи у випадку вчинення правопорушення. Однак підстави для поліцейського обмеження володіння річчю виписані дещо всупереч принципу пропорційності.

Вищезазначене вказує на те, що Закон «Про Національну поліцію» не є ідеальним законодавчим актом, і через результати практики його застосування, за яких має бути мінімізовано порушення прав і свобод громадян ми маємо прийти до його удосконалення, і будь яка критика, а краще ґрунтовні пропозиції щодо його удосконалення не будуть зайвими.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 40-41. - Ст.379.
2. Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України: Рішення Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України від 1 лютого 2013 р. // Інтернет ресурс: режим доступу - <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/861494>.
3. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказом МВС від 17.11.2015 № 1465 // Офіційний вісник України: офіційне видання від 20.11.2015 2015 р. - № 90. - Стор. 234. – Ст. 3073.

**Собакарь
Андрій Олексійович,**
професор кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграційні прагнення України вимагають перебудови і значного підвищення рівня ефективності та якості діяльності правоохоронних органів, й насамперед новоствореної поліції. Саме діяльність цього правоохоронного органу є надійною гарантією забезпечення охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги та створення реальних умов для нормального функціонування демократичної правової держави.

За роки незалежності в Україні було здійснено кілька спроб реформування органів внутрішніх справ, кожна з яких не принесла бажаного результату. Лише революція гідності дала старт довгоочікуваним змінам. Перші кроки у напрямку переосмислення завдань, функцій та змісту діяльності названого правоохоронного відомства та ревізування усталених алгоритмів і підходів до оцінки діяльності міліції-поліції вже зроблені, зокрема у Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ зазначається, що авторитет влади у сфері протидії злочинності залежить не стільки від показників розкриття кримінальних правопорушень, скільки від довіри населення до правоохоронних органів як